

PSELLI DE

VICTVS RATIONE AD

Constantinum Imperato-
rem libri II.

Rhazæ, cognomento Experi-
mentatoris, de Pestis-
lencia liber.

Georgio Valla Placentino interprete.

Ioannis Manardi Ferrariensis Medici,
in Artem Galeni medicinalem
luculenta expositio.

IOANNIS MANARDI IN GA
leni artem medicinalem
præfatio.

DERISQVE eorū præ
termiſſis, quæ librorū
expoſitionibus præſcri
bi conſueuere, paucula
tantum de autore, de li
bri titulo, de ſubiecto,
ordineq; præfabimur. Autorem huius li
bri fuiſſe Galenum, nemo eſt qui ambi
gat, licet phraſis ipſa & elocutio nō mul
tū Galenica uideatur. Plus enim potuit
ſententiarum cōcinnitas, uniuerſalis in
ſcriptio, cæterarūq; hic commētationū,
atq; huius in cæteris mentio, quàm ſtyli
difformitas, quem premere in hoc ſcri
bendi genere fuit neceſſarium. Natus
eſt Galenus in Pergamo Aſiæ ciuitate,
patre Nichone Geometra, & archite
cto diuite, & in primis diſciplinis erudi
to, naturaq; ipſa ad philoſophandum di
ſpoſito, ſed in Geometria & Aſtrologia
ad ſummum prouecto, ſicuti ipſe Gale
nus

*Autor h
ius libri.*

Galenus

nus in octauo Therapeutices libro scripsit. Ab hoc in somnis monitus, cū philosophiā iā esset initiatus, ad medicinæ studiū inductus est, ut li. I X. eiusdē Therapeutices legitur. Vixit sub cæsaribus, Adriano, Antonino Pio, Marco, & Comodo, sub Antoninoq; Romam primo profectus est, quemadmodum ipse scripsit in proœmio lib. Anathomicarū aggregationum. Discipulus primo fuit Satyri, secūdo Pelopis apud Smyrnam. Fuit Satyrus discipulus Quinti, cuius sæpe meminit Galenus: quem tanti fecit, ut Corinthum Numesiani gratia petierit, qui & ipse discipulus Quinti probatissimus fuerat. Alexandriam quoq; aliaq; multa loca petiit, ubi esse aliquē Quinti discipulū intellexit. Ex Alexandria annos octo & uiginti natus in patriā reuersus, oīa quæ cognouerat pharmaca amicis medicis dedit, ut ea per experiētiā cōfirmaret, quæ ab alijs didicerat, sicuti n. lib. de Pharmacia secundū genus attestat. A pōtifice iā X X I X. annorū, omnium eorū curā accepit, qui in duello fuissent

tyrus
clops ma
stri Ga
u.

sent uulnerati. Quæ res sibi ita prospere
 cessit, ut nullus impeditus aliquo mem-
 bro remanserit ex ijs quos curandos sus-
 cepit. Varia dehinc loca, uaria medica-
 mēta inquisiturus perlustrauit, sicuti no-
 no libro de Simplicibus medicamentis
 ostendit. Sanus in infantia beneficio pa-
 tris perseverauit. Puer factus ob fructuū
 esum ægritudine acuta laborauit: ad pri-
 stinū uictū à patre restitutus, anno æta-
 tis decimonono sanus permāsit, sequēte
 uictu sociorū usus, iterū ægrotauit. Po-
 sterioribus similiter annis usq; ad uigesī-
 mumoctauū, uel singulo quoq; uel ter-
 tio anno, morbo aliquo laborauit. Post
 XXVIIII. sanū semetipsum cōseruauit,
 postq̄ uidelicet salubrē Methodū adinue-
 nit: nullū morbū deinceps passus præter
 ephemerā febrē, quā aliquando ob im-
 modicos labores incurrit. Scripsit pluri-
 ma nō solū in medicina, sed & in philoso-
 phia, grāmatica & Geometria, ut Suidas
 testat, uerū & in Dialectica, sicuti in lib.
 de differētij pulsuū ipsemet dicit. Lau-
 dis humanæ cōtempтор adeo extitit, ut
 nunquā

nunquam suis commentationibus proprium nomen subscripserit, ut septimo Therapeutices scriptum reliquit. Famam tamē quo magis neglexit, eo maiorem cōsecutus est. Apud maximos uiros summo in precio habitus, praecipue Cæsares: quibus etiā Theriacen Romæ praeparauit, ut in libro de Antidotis habetur. Senio tandem cōfectus, in patria requieuit, magnam apud homines gloriam consecutus, maiorem etiam apud deum habiturus, si Christo & Mosi, quorum quandoque meminuit, credere uoluisset. Et hæc quidē de autoris uita. Iam ad libri titulum accedamus. Inscribitur hic liber apud Latinos, accepto à Græcis titulo, Microtechni, id est Ars parua: quæ inscriptio inscitia accedente seculi, quo Græcæ pariter & Latinæ literæ pessumierant, expositores in pueriles traxit errores: quos non est operæ precium hoc loco referre, quando per te ipsum eos & legere potes & negligere. In Græcis ferè exemplaribus Ars medicinalis absolute inscribitur: cui inscriptioni consentire

tire Galenus uidetur, cum quinto Salubrium huius libri mentionem faciens, artem medicinalem, non artem paruam uocauerit. Sed siue hoc, siue illo modo prescribatur, exigui momenti res est. Illud potius inquisitione dignum, quare inter tot medicinae commentaria à Galeno ædita, artis nomen solus sibi uendicauerit. Ego quidem aliàs putauì nomen artis modo illi docendi proprie conuenire, quem hoc in libro Galenus seruauit: ut uidelicet illa disciplina per modum artis tradi diceretur, quæ per doctrinam definitiuam esset conscripta: quem modum cum aliàs nunquam Galenus seruasset, ideo hunc librum præter alios artis nomine inscripsisse. Nunc mutauì sententiam, putoq; ideo uocari artem, quod in eo uniuersa medicina comprehensa sit: unde alij quidem libri à parte artis, quæ tractant, uel de curandi uia, uel de elementis, uel de naturalibus potestatibus, uel de uis simplicium medicamentorum, uel alio quouis particulari titulo prænotantur, iuxta eam uidelicet artis partem

cui sunt peculiariter deputati. Hic uero non ab re generali nomine artis inscribitur: quoniam in eo non certa aliqua tantūmodo portio, sed ipsa tota ars sub cōpendio traditur. Si quis uero cōtendat, in libro quoq̃, qui de constitutione medicinalis artis inscribitur, uniuersam pariter medicinam tradi: dicam in eo modum potius doceri, quo ars medicinalis constituenda sit, quàm artē ipsam, quod Galenus capite eius libri tertiodecimo aperte testatur: & propterea non artem ut hic, sed constitutionem artis inscribi. Sed dicet forte alius multa hic quoq̃ de esse, ut elementa, humores, dissectiones, simplicia, compositaq̃ medicamenta, et alia pleraq̃ multa artis documēta. Huic nō aliter respōdebimus, quàm ipsius Galeni uerbis, solum uidelicet capita, & ueluti conclusiones eorum quæ alibi demonstrata, hic esse tradita: nihilq̃ esse in medicina ad eò particulare, & determinatum, quod ad corpora, signa uel causas nō referatur: imò nihil esse in medicina, quod ad definitionē, quæ assignabitur,

bitur, nō reducat̄. Ut em̄ ipsemet dicit, totius artis capita cōtinet in se bona definitio, Atq; hæc de libri titulo dixisse fat̄ sit. De subiecto ad fastidiū in cuiuslibet libri exordio scribunt recentiores, multa perperam quasi Aristotelica confingentes, ab Aristotelis mēte penitus aliena. Quæ cū sint alio loco à nobis declarata, ad dialecticamq; potius, quàm ad medicinā spectēt, ab eis in præsentia supersedere satius duxi; duocq; tantummodo quābreuissime perstringere, unum quidē de totius medicinæ, aliud de huiusce libri subiecto. Diximus igit̄ quo ad primum, iuxta Galeni sententiā, corpus humanum medicinæ subiectum statui alio quo pacto non posse: subiectum dico considerationis, non operis. Conueniunt enim omnes, illud subiectum non esse, quod per accidens, & secundario, non per se, & primo consideratur. Tale esse corpus humanum à Galeno capite penultimo libri de partibus artis medicinalis didicimus. Verum autē subiectum secundū eiusdē eodē in loco

De su

Subiectus m
no.

sententiam sanitas existit, ut quam medicus per se primo considerat, ad quam omnem reliquam refert considerationē, & per quā potius quā per aliud quoduis ab omni alio artifice separatur. Cum enim medicina ars sit factiua, imò potius resectiua, iuxta eiusdem Galeni sententiam in libro de medicinalis artis constitutione, per id quod reficit, non per id circa quod operatur, est à cæteris artibus distinguēda, quando & per hoc cæteræ resectiuae artes distinguuntur: & quidem merito, cum nihil uetet uarias circa eandem rem reficiendam artes uersari. Ut exempli gratia, circa domū: alia quidem ars est, quæ imbricum, alia quæ parietes, alia quæ pauimenta instaurat, nec inter se domus ipsius consideratione, ut pote quæ una est, distinguuntur, sed eius potius ratione, quod in ipsa domo reparatur. Cum igitur medicina non corpus humanum facere, sed sanitatem conseruare, uel reficere possit, aliæq; artes circa idem humanum corpus, aliud scilicet in eo uel conseruando, uel reficiēdo uersari

fari possint, per sanitatem, non per corpus humanum à cæteris est segreganda. Cuius sententiæ fuisse diuus Thomas parte secunda secundæ partis Theologicæ summæ, quæstione prima, articulo primo uidetur, obiectū medicinæ esse sanitatem dicēs, qm̄ nihil cōsiderat medicus qd' ad sanitatē non referat. Primo quoq; posteriorū resolutiuorū, finē artis operatiuæ esse ait subiecti proprii constitutionem. Constat autem medicinam sanitatem quidem, non corpus humanū posse construere. Et hæc de subiecto medicinæ in uniuersum nunc dicta sint. Del
bris.

Circa libri subiectū in primis aduertendum est, Græcos interpretes scientiarū quidem ipsarum subiecta aliquando perquirere, particularium librorū nunquā, sed scopon & prothesin, id est, propositum & intentionem. Cuius rei tantam esse utilitatem putat Ammonius, ut qui eam ignorat, similem cæco esse dicat nesciēti quò feratur. Esse uero scopon, hoc est propositum, aliud à subiecto, nemo est qui nesciat, modo uoces intelligat.

Subiectum enim per incomplexam & simplicem, quantum fieri potest, uocem exprimere omnes conantur. Propositum & intentio per plures dictiones ostenditur, inter quas & subiecti nomen plerumque collocatur. Sed & propositum a subiecto Aue roys in naturali prooemio aperte separauit. Propositum igitur si quis in hoc libro quaerat, Galenus ipse respondebit, propositum eius esse medicinam, alibi per alios doctrinae modos traditam, per definitiuam docere, sicuti infra in prooemij declaratione uidebitur. Si quis tamen omnino a nobis contendat, ut non scopon, sed subiectum assignemus, ei non aliud subiectum, nec sub alia ratione assignabimus quam toti medicinae, hoc est sanitatis: ita ut mirari subeat quorundam recentiorum, idem quidem subiectum huic libro dantium quod uniuersae arti. Sed sub ratione alia secundum affectiones uidelicet communes & generales: quasi eodem modo hic liber uniuersae medicinae comparet, quo liber naturalis auscultationis naturali scientiae: non uidentes, non principia, communesque

munesq̄ tantum res , sed totam medicinam , licet per capita , & conclusiones , hic pertractari . Quare non recte alij huius libri doctrinam confusam dixerunt , rationemq̄ generis habere : quum multa uideamus distincte hic à Galeno determinata , sicut temperaturarū indicia , & alia non parum multa . In ordine quoque quem quarto loco discutiendum accepimus , eorum sententiam non probo , qui ultimo æditum , & primo legendum putant . Si quis enim Galeni ingenium consideret , eaq̄ attendat , quæ uel scripsisse se dicit , uel scripturum pollicetur : putare debet eundem ei fuisse committendi finem , & uiuendi , ac eum pleraq̄ post hunc librum & perficere potuisse & incipere : præsertim cum nonnulla eius extent monumenta , quæ cum fine carere manifeste dignoscantur , post hunc librū fuisse cōscripta , satis est uerisimile , & uideamus eū in huiusce libri fine aliqd adhuc polliceri . Sed neq̄ eorū , qui secus putāt , ratio quicq̄ cōcludit , quæ uidelicet liber hic est ueluti epilogus ,

Error.

De ora
huius l
ad alio
leni lib

neq; enim epilogus breuiariūq; omnium
 cōmentationū est, sed duntaxat quarun-
 dā. Nō esse etiā hunc librū, ut ipsi dicūt,
 tyrunculis, & arti initiādis antepōndū,
 tum libri ipsius difficultas, tum Galeni
 in prooemio & fine sententia, satis pos-
 sunt demōstrare. In subsidium enim po-
 tius memoriæ, quā ad iuniorum intro-
 ductionem compositus uidetur. Nō da-
 mno tamen gymnasiolorum literariorum
 institutores, qui solum inter Galeni ope-
 ra professoribus publice exponendum
 statuerunt. Cum enim uniuersa eius cō-
 mentaria doceri nec necessarium foret,
 neq; possibile, hoc præ cæteris elegerūt
 quo bene discipulis per præceptores de-
 clarato, aditus ad reliqua absq; præce-
 ptore addiscēda facillime pateret, & nō
 indigne inter præceptotes enumerari
 eum posse sunt arbitrati, qui hanc

bene intelligeret. Sed de his

nimis multa. Iā Gale-

num ipsum au-

diamus.

Galenī

GALENI

101

ARS MEDICINALIS, IO=

anne Manardo interprete,

Tres sunt omnes doctrinæ ordi-
dini hærentes.

MANARDI EXPOSITIO.

Proœmium sicut ferè omnibus alijs,
ita & huic libro Galenus præponit: in
quo omnia quæ ad exordium spectant,
abunde persoluit. Doctrinæ enim mo-
dum, eiusq; commoditatem ostendens,
qua in hoc libro usus est, lecturos at-
tentos, beneuolos, docilesq; reddit. Tri-
num igitur primo doctrinarum ordinẽ
seruantium numerum proponit, ut ex
earum comparatione, eius qua uti inten-
dit, utilitatem demonstret. Doctrinæ no-
men late patet, diuersasq; res significat.
Modo enim habitum animæ ostendit,
quo quis doctus dicitur, ut cum Hippo-
cratem uel Galenum excellenti doctri-
na uiros extitisse dicimus. Quandoque
actionem ipsam, exercitiumq; docendi,

*Doctrinæ
nominis ua-
ria signifi-
cata.*

sub quo significato primo libro de aliis
 mentis, optimam esse doctrinam Gale-
 nus dixit, quæ uiua uoce fieret: & in lib.
 de optima doctrina, euidentem quo
 ad intellectum, doctrinam esse, cū quis
 intelligens aliquid euidentis intelligibile
 ad eius intellectionem obtusio-rem se re-
 ducit. Aliquando methodum, id est uia
 quandam & rationem, qua uel inuenire
 ea quæ occulta sunt, uel docere alios pos-
 sumus. Iuxta quem modū Peripatetici
 quatuor doctrinas esse dixerunt, defini-
 tiuam uidelicet, diuisiuam, resolutiuam,
 ac demonstratiuam: & Aueroys in natu-
 ralis auscultationis præfatione, species
 Aristotelicæ doctrinæ perquisiuit. Ali-
 quando modum scribēdi tradendiq; ali-
 quam artem, quo ultimo modo & hoc
 loco accepit Galenus, & in expositione
 primi Aphorismi, ubi declarat quæ do-
 ctrina sit Aphoristica. Licet autem mul-
 tiplices sint docendi modi, cum tamen
 trifariam tantum hoc certo ordine fieri
 contingat, sicuti inferius demonstrabi-
 tur, ideo triplicem doctrinam ordinatā

tantummodo esse hoc loco Galenus dixit. Huic autē doctrinæ reliquæ superius recitatæ aliquo modo deseruiunt. Qui enim per aliquam doctrinarum hic à Galeno numeratarum tradere aliquam artem uoluerit, habitu animi eam teneat necesse est, scripturaq; uel uoce, uel nutu id referet, quod mente clausum gerit, dialecticaq; methodo aliqua illarū quatuor, quas superius numerauimus, ad ueritatē & artis theoremata utatur ostendenda. Aequiuocatio autem hæc multiplexq; significatus huius uocis Doctrina, quæ nunc ostensa est, atq; specierum eius, quæ inferius ostendetur, Latinos expositores in errorem præcipites egit, sicuti paulò post demonstrabimus. Tres ergo esse omnes doctrinas ordini hærentes, id est, tres tantum esse uias modosq; quibus cum certo ordine doceri aliqua ars potest, in hac prima proœmij propositione uoluit Galenus. Nec putet quispiam, autoritate Drusiani fretus, doctrinam omnem esse ordinatam, addique hic, ordini hærentes, non quia sit aliqua doctrina

Cōtra Drusianum.

doctrina quæ ordine careat, sed eo modo quo dicunt medici spondilos dorſi, cū tamen ſpondili nō alibi quàm in ipſo dorſo, ut ipſe putat, reperiantur. Veritas enim eſt accidere in doctrinis quod in reliquis humanis ſolet, ut plura ſemper ſint, quæ ab ordine cadunt, quàm in quibus certus ordo ſeruatur. Ex Hippocratis enim operibus uix unum reperias in quo ordo ſeruetur. Nam ut Aphorifmos, prognoftica, epidemias mittamus, nōne uidemus Galenum, alioqui Hippocrati deditiſſimū, in lib. de uictu acutorum morborum, ordinem deſiderantem? quem tamē nec ipſe ſuis in cōmentationibus ualde obſeruauit, ſicuti facile innotefcit iſis qui in eius lectione aſſidui ſunt. Nolim tamen quenquam exiſtimare, qualēcunq; ſcribendi ordinē ſufficere ad hoc, ut doctrina eo modo ordinata ſit, quo nunc Galenus loquitur, ſed talē in ea oportere ordinem ſeruari qualem ipſe, tū in hoc libro, tū in libro de cōſtitutione artis medicinalis obſeruauit, libroq; primo Therapeutices qualis eſſet, docuit,

cuit: ut scilicet exordio à certo initio sumpto scilicet ad secundum, tertium & quartum, & ita seriatim ad uniuersa artis theoremata procedatur. Sed intelligi hæc plene non possunt, donec tres doctrinarum species declarauerimus. Ad eas igitur accedamus.

GALENVS:

Prima quæ ex finis intellectuione per resolutionem fit.

MANARDVS.

Trinarium doctrinarum propositum numerum sigillatim Galenus declarat, ut ex his eam secernat, qua in hoc opere usus est: à resolutiua orsus, ueluti ab ea, quæ reliquas quoquo modo præcedit, quemadmodum inferius demonstrabitur. Hanc aperte satis describit, si quis bene intelligat uerba, neque ad alienum sensum trahat. Esse enim illam ait, quæ ex fine intellecto, per resolutionem gignitur. Finem enim intelligere oportet, non causam ultimam, non effectum, ut inter Latinos celeberrimi putarunt, sed finem

finem eius artis, quam quis docere instituit. Finis enim, Aristotele teste, necessitatem imponit ijs quæ sunt ad finem: & est, ut Galenus uoluit, regula atq; iudicium eorum omnium quæ in artibus pertractantur: & propterea eo intellecto, possunt per resolutionem ordine quodam reliqua ad artem spectantia inuestigari. Resolutionem uero intelligere debebāt, non demonstrationem quam ob rem uelut sit, cū Galenus nunquam inueniatur demonstrationem appellasse resolutionem, Græciq; tam Platonici, quàm Peripatetici resolutionem à demonstratione distinguere consueuerunt, sed ordinatum progressum uersus principia. Analysis em̄, qd̄ nos resolutionem interpretamur, apud Græcos, Ioanne Philopono teste, proprie significat eorum qui peregre profecti sunt, in patriam reditum: per translationemq; quandam, processum eorum, quæ ex principijs constant, ad ipsa principia. Quam resolutionem, ut etiā dixit Arabs Galeni expositor, norūt Geometræ. Resolutionem enim appellant Geometræ,

ait

Resolutio.

ait primo postremorū resolutorū Philo
ponos, inuentionē propositionum, per
quas uera conclusio colligitur. Cui con
sonat eodē loco Themistius dicens: Re
soluere appello, uera cōclusionē posita,
propositiones ex quibus cōfecta sit, ex
quirere. Huic autē resolutiōi satis similis
progressus ille uidetur, à quo hæc doctri
na resolutiua uocatur, proposito fine ar
tis, beneq; intellecto, seriatim quæq; re
soluendo uestigans, donec ad principia
uentū sit. Ad plura tamē alia resolutiōis
uocabulū seruit, retēto etiā priore signi
ficato, secundum quod uarijs rebus ad
nectitur. Nam & grāmatici soluere di
cuntur, cū orationē in dictiones, in sylla
bas, demū in elementa reducunt; & Dia
lectici, dum à particularibus ad uniuersa
lia ascendunt, cum definitionem inqui
runt, cum syllogismum in propositio
nes, has in nomina & uerba, imperfe
ctiores syllogismos ad perfectiores, de
monstrationem ad principia, medi
umq; reducunt, quod priorum, postero
rumq; resolutiuorum inscriptio mani
festat,

festat. Naturales etiam resoluunt, dum effectus, resq; compositas in causas referunt & simplicia, totum in partes. Sed et in actiuis scientijs, id est moralibus, resolutionis quidam progressus fit, dum fine proposito, media per quæ consequi eum possimus, inuestigamus. Quæ resolutionis modū tertio moralium ad Nicomachū libro Aristoteles declarauit. In factiuis quoq; artibus resolutio quædam fit operi ipsi multum accommodata, cuius exemplum idem Aristoteles septimo de prima philosophia libro in medicina monstrauit, & Galenus in inueniendis curatiuis, ut uocant, intentionibus. Quæ inueniri certe non possunt, nisi morbi singulæ causæ cognitæ fuerint, non alia utitur methodo, ut aliâs demonstrauimus. Resolutionis etiam nomen tam late patet, ut alijs doctrinæ modis à nobis supra recitatis, satis apte accommodetur. Dicimus enim hominem doctrinam habere resolutam, quando quæstiones propositas facile ad principia ducendo resoluit. Eodē modo actum ipsum docēdi
resolu

resolutum uocare consueuimus. Solemus & in negocijs expediendis, quæ in communi commercio hominum cōtingunt, nonnullos resolutos appellare, qui uidelicet rem quæ tractatur, facile ad principium operandi deducunt. Sed & ad demonstrationes nonnulli ex latinis resolutionem applicarunt, quod Galeni expositoribus occasionem præbuit erroris, putantibus non aliud per resolutionem posse intelligi, quàm demonstrationem, solumq; id cogitantibus, cui nam, ei ne, quæ quamobrẽ, uel ei quæ ut res sit, docet, possent Galeni uerba de duabus doctrinis resolutiua & compositiua melius accommodare. Quod si de alia cogitassent resolutione, cum uiri fuerint alioqui ingenio præcellentes, nõ est credibile eos omnes in tam absurda expositione perseuerasse: præsertim cum uiderimus Vgonem Senensem, lecto Galeni de constitutione artis medicinalis libro, quod post expositionẽ primæ partis huius libri ei contigit, statim mutasse sententiam, Sed & Caietanus Vicenti

*Vnde nati
error ex
positorum
leni.*

nus, qui eadē ferè ætate, uel paulò post Vgonem claruit, proprio commentariolo, quod penes me est, ueram Galeni sententiam degustauit. Sunt tamen nonnulli tam male initiati, ut propriam adhuc hæresim nolint dimittere, sed in aedè aperta luce in dies magis caligant.

GALENVS.

Secunda, ex compositione inuentorum per resolutionem.

MANARDVS.

Si quis recte primam intellexerit, et non difficile fuerit secundam hanc quoque intellexisse. Sicuti enim resolvere est à cōpositis ad simplicia ire, ita cōponere est à simplicibus retrogrado gressu in composita ferri. Et quemadmodum eam doctrinam resolutiuam uocamus, quæ intellecto fine, cuncta ad eam requisita certo ordine nihil prætermittendo rimatur, donec ad elementa & principia artis uentum sit: ad eundem modum eam quæ inde exorditur, ubi illa desinit, hoc est ab elementis principijsq; artis,

&

& ad eundem finem per eadem media solo mutato ordine graditur, compositi uam. Quem doctrinæ ordinē ueluti ad docendum ualde accommodatum seruasse Aristoteles, tum in dialecticis, tum in naturalibus uidetur: in illis à simplicibus ad complexa, à primis complexis ad magis complexa, id est ad syllogismos tendens: in his, id est naturalibus, à principijs & elementis ad magis magisque composita semper accedens. Auicenna quoque in suo de medicina libro, quem Canonē appellauit, & in eo quē metro compositum Cantica nuncupauit, & Aueroys in eo quem Colliget, forte ab hoc procedendi ordine inscripsit, eundem doctrinæ modum secuti sunt. Quem si non exactissime semper seruasse uidentur (quod certe erat difficillimum) neque ipsi calumniandi, neque ego de mendacio notandus sum. Suficere enim mihi uidetur, ad hoc ut aliquis liber ad certum doctrinæ genus referri possit, quod initium faciat illi doctrinæ accommodatum, & ab

eius modo nisi in paucis recedat. Nemo enim tam recte recta utitur norma, quin quandoque denormet.

GALENVS.

Tertia, ex definitionis dissolutione, cui nunc innitimur. Vocare autem talem doctrinam licet, non solum definitionis dissolutionem, sed & explicationem, ut quidam nominarunt, aut resolutionem, aut diuisionem, aut, ut alteri quidam, explanationem, aut, quemadmodum alij, expositionem.

MANARDVS.

Doctrina definitiua dicitur, non quia definit, uel definitionibus utitur, uel a definitione initium sumit, sed quia artis quam doctura est, generalem definitionem præponit, quibusdam ueluti capitibus omnes artis partes continentem: quæ capita rursus in partes dissoluit, hasque iterum in alias: nec ab eiusmodi sectione, & membrorum declaratione desistit, donec

nec omnia ad artem spectantia, saltem in genere declarauerit. Veluti si quis grammaticam per hanc doctrinam tradere uoluerit, hoc uel alio non dissimili modo definiet: Grammatica est scientia literarum, syllabarum, dictionum & orationum; deinde singulas definitionis partes definiat, & in alias diuidat, ut literas in uocales, semiuocales & mutas, syllabas in longas & breues, dictiones in nomina, uerba, participia, & reliquas orationis partes, orationes, in congruas & incongruas: nec ab huiuscemodi diuisionibus, definitionibusque cesset, donec omnia ad grammaticam spectantia plene absoluerit. Iste grammaticam per doctrinam definitiuam tradidisse dicendus est. Quare *Dissolut.* re autem uocetur definitionis dissolutio, satis clarum est. Definitionem enim quae una erat, in plura membra dissoluendo partitur. Vnde & non immerito explicatio nominari potest, quonia illud quod *Explicat.* in definitione quodammodo implicatum erat, ut conspici & intelligi possit, explicat & extendit. Resolutio quoque dicitur

Resolutio.

non eodem modo, quo prima doctrina, sed resolutio definitionis, quia definitionem ueluti totum quoddam in partes resoluit. Nam & hunc resolutionis modum inter alios supra collocauimus. Dicitur etiam diuisio, semper subintelligendo definitionis. Non enim est diuisio, quæ est Dialectica methodus, quoniam non methodos hic, sed ordinatas doctrinas Galenus enumerat. Est autem definitionis diuisio, quoniam, ut uisum est, definitionem in partes ueluti totum quoddam diuidit. Quare uero à nonnullis explanatio, ab alijs expositio dicatur, satis ex dictis patet. Nihil enim facere aliud uideatur, quam propositam definitionem exponere atque explanare. Nihil tamen uetat quin in hac doctrina, sicuti & in alijs duabus, & argumentationes uariæ & diuisiones fiant. Possunt enim sicuti Medicina, ita omnes aliæ artes & scientiæ per singulam harum trium doctrinarum perfecte etiam cum demonstrationibus tradi. Quod si Drusianus nouisset, non in tantam absurditatem iuisset, ut nihil per doctrinam

or DRU
ii.

doctrinam definitiuam doceri asseueraret.

GALENVS.

Aggressi quidem sunt nonnulli Herophiliorum talem facere doctrinam, sicuti & Heraclides Erythreus.

MANARDVS.

Proposito trinario doctrinarum ordinatarum numero, seorsumq; singulis declaratis, nunc ostendit Galenus quo pacto antiquiores medici in usu earum se habuerint, cōtrario priori ordine hic pcedens, à definitiua uidelicet incipiens, quam ultimam superius reliquerat, quia sic cohærere melius dicta dicendis uidebantur. Satis uero planum est quod hic dicitur, nec aliam desiderat expositionē: tantum notandum est illud uerbum, aggressi sunt, uel, ut alij uertunt, tentarunt, quod conatum potius monstrare quàm effectum uidetur. Herophilios clarū est eos dici, qui sectatores fuerunt Hero-

Herop

mus, discipulusq; Praxagoræ, ut primo artis curatiuæ scribit Galenus: qui eum tanti fecit, ut plerunq; eius sententiã probet, & definitionem suam medicinæ, ut infra uidebimus, inter alias elegerit. Per quam artem nobis per doctrinam definitiuam traderet, multa scripsit. Sed præter libellum de pulsibus, quem olim in latinum conuertit, nullam suarum commentationum uidere ad hunc usq; diem licuit. Inter multos eius sectatores celeberrimus fuit Heraclides iste Erythreus: nam Heraclides alius Tarentinus, ex secta fuit Empericorum, ut Celsus, Galenusq; testantur.

GALENVS.

Aggressi & eã sunt, quæ secundum compositionem, ipsi quoque Herophilij, & nonnulli ex Erasistrateis, atq; Athenæus Attaleus.

MANARDVS.

Erastriatus. Erasistratus Chius, ipse quoq; inter rationales celeberrimus, Chryssippi discipulus, Antiocho & Ptolemæo regibus

bus gratissimus, sæpe à Galeno, sed & ab ipso quoq; Celso reprehensus, multos habuit sectatores, sicuti & hic Athenæus, numeratus inter rationales in libro qui introductorius inscribitur. Et princeps eorum sectæ qui Pneumatici uocantur, ut scribit Galenus libro quarto de differentijs pulsuum. Hac doctrina usi quoq; uidentur quicunq; post Galenum medicinam ordinata aliqua doctrina scribere conati sunt, sicuti Auicenna, Aueroys, Aliabas.

GALENVS.

Nullus autem eorum, qui ante nos fuere, eã scripsit quæ ex finis intellectu incipit doctrinam, ex qua artes omnes consistunt secundum Methodum, id est uiam cum ratione.

MANARDVS.

Satis quoq; clarum est, si quis nostrã expositionem sequatur, id quod hic Galenus dicit, Nullus enim ante Galenum

inuenitur, qui medicinam per doctrinā scripserit resolutiuam: cum tamē pleriq; inueniantur, qui utroq; demonstrandi genere in medicina usi sint, atq; inter reliquos Hippocrates, sicuti à Galeno ipso multis in locis, sed præcipue in libris de elementis secundū Hippocratē, & in libro de natura humana, manifeste ostenditur, ut falsus deprehendatur Arabs expositor, Petrusq; Apon. & lōga Latino rū caterua, qui ignorasse dialecticā Hippocratis putauere. Nec em̄ uerū est qđ in suo cōciliatore scripsit Aponēsis, Dialecticā scilicet Hippocratis tempore inuentam non fuisse. Paulò enim ante Platonem Hippocrates fuit, imò Platone nascente Hippocrates celebris habebatur, ut in chronico scribit Beda. Dialecticā uero eo tempore ferè perfectā erat, ut quam Zenon Eleates Parmenidis discipulus multo antea inuenerat, & Cleantes, Chrysippusq; maxime excoluerant. Extat & adhuc Hippocratis epistola, ī qua Thessalū filiū ad Geometriæ & Arithmeticæ studiū excitās, totam

Geo

Geometriam in demonstratione consummi dicit. Sed de hoc aliâs latius locuti sumus, nunc reliquam textus partem declaremus. In ea expositores omnes multum hærent: qui enim resolutionem doctrinam, demonstrationem quamobrem intelligunt, hi artibus quibusq; factiuis, quantumq; uilibus usum nobilissimæ demonstrationis dare coguntur. Omnes enim artes per resolutionem consistere, & hoc loco, & in libro de constitutione artis medicinalis Galenus docuit: qui uero demonstrationem ut sit, usum alterius demonstrationis à nobilissimis sciētis surripere. Quod fugere non nulli uolentes, in pueriles admodum inciderunt expositiones, quas non est operæ precium referre, præsertim cum uniuerbo innitantur, quod in nostra interpretatione nō habetur, pro methodo rationem legentes. Recentissimi uero quidam, mihi non nisi honoris gratia nominandi, legunt quidē ferè ut nos, sed hæc uocem Doctrinam, in fine clausulæ nō apponunt; sic em scribunt, Neminē tamē ante

Error omnium expositionum.

Error Leon.

nos eam quæ oritur à notione finis, scripsisse comperimus, ex qua omnes artes uia quadam atq; ordine constituuntur. Et propterea leges grāmaticales sequētes, quæ, ut dicunt, uolunt relatiuum nomen semper referre id quod proxime antecedit, relatiuum, quia, hic positum, referre aiunt finis notionem, quæ proximior est, & non doctrinam: & Galeni sententiam esse, omnes artes constitui à notione finis, plurimūq; interesse, si sic dicatur, uel si dicat cōstitui ex doctrina à notione finis inchoante. Nos qui ex fide duorum Græcorum codicum antiquissimorum transferre, ut transtulimus conati sumus, legi illi parentes (capitale enim est legibus non parêre) exponere etiam ita Galenum cogimur, ut asserat omnes artes secundum Methodum consistere per doctrinam à finis notione incipientem, quam resolutiuam uocant. Nihil tamē uel certe minimi referre puto, siue hoc, siue illo modo legamus, sicuti deo concedente, in fine procœmij ostendemus. Nunc ad alia Galeni uerba de

ba declaranda conuertamur.

GALENVS.

Sed illam quidem alibi pertran-
siuimus, hic autem definitiuam fa-
ciemus doctrinam.

MANARDVS.

Enumeratis declaratisq; omnibus or-
dinatis doctrinis, ostensoq; quomodo
eis ueteres usi sunt, nunc accedit ad prin-
cipale huius proœmij propositum, seli-
gendo uidelicet eam, qua usus est, ab
alijs, atq; eius dignitatem ostendendo.
Primo ergo ait, se alibi illam doctrinam
pertractasse, quæ per resolutionem fit,
nuncq; eam se facturum pollicetur, quæ
definitiuua uocatur. Patent autem omnia
quæ hic dicuntur, nisi forte quispiã igno-
rauerit ubi tractauerit Galenus eam do-
ctrinam, quam se alibi dicit pertransisse.
In quem locum nostri expositores impe-
gerunt, putantes intelligi non certum li-
brum, sed diuersos, in quibus demōstra-
tionibus usus sit. Nos uero dicimus cū
Arabe expositore, librum de constitu-

tione artis medicinalis intelligi, in quo & non alibi medicinā per doctrinā tradidit resolutiuā. Quod certe ultra Arabis expositionē colligi ex ipsomet Galeno potest, scribente in huius libri fine hæc uerba: Dictū quidē mihi est & prius, qđ est unus alius liber, in quo de constitutione artis medicinalis pertractauimus. Nullū autē locū in hoc libro reperias, ubi uel fingere possis hoc dici, nisi hūc. Sequitur ergo, ut librū illū intellexerit, in quo doctrinā resolutiuam executum se dicit. Hoc ergo pro constanti habentes, ad reliqua accedamus.

GALENVS.

Quantū enim deficit ab ea quæ per resolutionē, & dignitate, et methodo, tantū abundantem inueniemus ad totius comprehensionem, particulariumq; memoriam.

MANARDVS.

Priuilegia, atq; (ut ita dixerim) pontificia doctrinæ huius definitiux hic ostēdit, ut uel ex hoc ipsos lectores reddat
ad eam

ad eā capessendā auīdiores, locūq; quē-
 dā in legentiū mētibus sibi paret (quod
 proœmij officiū est) ad futurā orationē:
 ostendensq; tametsi uincatur a resoluti-
 ua dignitate & methodo, uincit tamē eā
 quia ad totius cōprehensionē particula-
 riūq; memoriā locupletius deseruit. Re-
 solutiuae dignitatē, & methodi excellētiā
 nō probat, sed quasi illi cōdonat, qđ nos
 tamē infra examinabimus: sed qđ ad defi-
 nitivæ priuilegia atinet, statim declarat
 dicens. GALENVS.

Facile enim memorabilia satis
 sunt omnia ex definitionis dissolu-
 tione, eo quod totius artis in seipsa
 capita cōtineat bona definitio, quā
 nōnulli & substantialem nomināt,
 è contrario diuisam his quæ intel-
 lectuales appellātur. Hæ em̄ ab his
 quæ accidūt rebus, quas definiūt, il-
 le ab ipsa substātia habēt cōsistētiā.

MANARDVS.

Duas quidē doctrinæ definitivæ præ-
 eminent

eminentias proposuit, sed quarum una
 ex altera pendet. Ex eo enim quod bo-
 na definitio omnia in seipsa artis capita
 comprehendit, faciliusque est unum quam
 plura menti commendasse, sequitur ut
 facilius per hanc doctrinam quæ omnia
 capita in una definitione complectitur,
 quam per reliquas duas, quæ hac carent
 comprehensione, omnia memoriæ ua-
 leant commendari. Appellauit autem
 hanc doctrinam definitionis dissolutio-
 nem, sicuti & in principio, ob causam à
 nobis superius expositam. Et quia priui-
 legia hæc non omnibus definitionibus
 sunt communia, sed eis tantum quæ sub-
 stantiales dicuntur, ideo non absolute
 & simpliciter cuius definitioni hos di-
 xit conuenire, sed optimæ, quam à non-
 nullis ait uocari substantialem, esseque ex
 opposito diuisam eis, quæ notionales,
 uel intellectuales dicuntur, quoniam il-
 læ ab accidētibus definiti, hæc ab ipsa sub-
 stantia constituuntur. Notum enim est
 apud Dialecticos, præcipue Bœotium
 in libro definitionum, inter uarios defi-
 nitionis

nitiois modos, quos ipse copiosos per
censet, duos hos esse præcipuos. Vnum
eius quæ proprie definitio uocat̃, quæ
scilicet declarat quod res sit per essentialia:
aliud eius quæ solet descriptio nuncu-
pari, quæ rem aliquo modo per acciden-
talia effingit atq; deliniat. Substantiam
autem intelligere hic oportet, non pro-
prie, ut contra accidentia diuiditur, alio-
qui in accidentibus non reperiretur sub-
stantialis definitio, sed rei, siue accidens
illa sit, siue substantia, essentiam. Ut ta-
men ad propositum nostrum attinet, eam
potissimum intelligere definitionem oportet,
quæ artem quam docturi sumus, per
essentialia, id est per ea, quæ essentialia
arti sunt, & non accidentalia declarat.
Deinceps quoniam hanc doctrinam di-
xit cõferre ad memoriam particularium,
ne quispiam diceret, quo pacto in parti-
cularium memoriam uenire ualebo, si ea
mihi non antea fuerint explorata, pro-
pterea edocet ubi illa discenda sint, &
quantum eorum cognitio tribus doctri-
nis sit utilis, inquit.

GALENVS.

Particularis aut̄ executio uniuersæ medicinalis speculatiōis, in multis alijs à nobis est scripta cōmentarijs, quibus uti licet ad tres doctrinas.

MANARDVS.

Speculationis nomen, non proprie hoc loco accipere oportet, sed communiter, sicut & scientiæ nomen in medicina definitione, cum tota medicina factiua sit iuxta Galeni sententiam, uti inferius sumus ostensuri. Quo uero libro singula quærēda sint, ipsemet in calce operis monstrabit. Nūc addit usui esse posse illa commētaria ad tres doctrinas, ne dum scilicet ad definitiuam, si quis per earum aliquam tradere medicinam uoluerit. In quo loco mirum est quàm insulse errauerit Drusianus, uerba simul & mentem Galeni peruertens: quasi uoluerit non id quod diximus, & quod ordo ipse & significatio uerborū ostēdit, sed per figuratū loquendi modum, qui uix poētis conceditur, contrariū: posse uidelicet

ror Dru
mi.

uidelicet quæuis in cōmentarijs à Gale-
 no æditis uti tribus doctrinis, nimis cer-
 te audacter in hac parte grammaticæ
 functus officio. Et propterea merito à
 nonnullis reprehensus, qui Galeni hoc
 dictum ita intelligunt, ut docere nos uo-
 luerit ad quem locum nobis recurrendū
 sit, quādo quid eorū quæ uel hic, uel in
 libro de constitutione artis medicinalis
 sub compendio dicta sint, distinctius uo-
 lumus cognoscere. Quorum tamē expo-
 sitionem neq; ego probarē. Licet enim
 uerū sit inueniri ea illic explicata, quæ
 hic concisim scribuntur, non tamen id
 intendisse Galenum hoc loco putandū
 est. Tum quia uerba illi sententiæ minus
 quadrant, quibus semper innitendū cre-
 brò Galenus nos monet: hoc enim non
 esset uti illis cōmentarijs ad tres do-
 ctrinas, sed refarcire quæ desunt libris
 per tres doctrinas scriptis. Tum quia
 etsi definitiuæ, uel resolutiuæ à Gale-
 leno traditis, aliquo forte modo hæc
 uerba coaptari possint. Certe com-
 posituæ secundum etiam ipsosmet sic

*Alia expo-
 sitio Leon.*

*Contra L.
 on. expo-
 sitionem.*

exponentes, nunquam quadrabunt: ut cum ipsi uolunt à Galeno in illis cōmentarijs, ad quæ nos nūc remittit, esse conscriptā. Quomodo enim diceret illis libris posse quem uti ad supplēda quæ de sunt in doctrina compositiua, si ipsimet libri, ut illi putant, sunt doctrina compositiua? nisi diceremus unum librum face re ad suimet supplementum. Nos tamē nō putamus Galenum reliquisse nobis medicinam sub compositiuo ordine, sicut sub definitiuo & resolutiuo, ueluti in fine proœmiij ostendemus, ad quem festinantes ultima eius uerba exponemus huiuscemodi.

GALENVS.

Sed nunc definitiuam incipiamus, hoc iterum addētes, quod sola capita & ueluti conclusiones eorum, quæ per diexodum demonstrata sunt, nunc dicentur.

MANARDVS.

Dixerat Galenus, se uniuersa medicinae præcepta, particulatim in multis scripsisse

psisse commentarijs, quibus uti posset quis ad tres Doctrinas scribendas. Sed nunc ait, definitiuam incipiemus, quasi diceret: In multis nostris commentarijs materia & ueluti supellex quaedam parata est medicinæ, per quamuis trium doctrinarum tradendæ, sed nunc alijs duobus dimissis, definitiuam aggrediemur. Additq; unum, quod auditorem maxime attentum potest reddere, quod sola dicturus est capita, & ueluti conclusiones, eorumq; per diexodum in alijs commentarijs sunt demonstrata. Græco autem nomine usus sum, quia non occurrebatur latina dictio, quæ idem nobis significaret, quod Græcis Diexodos. Latius enim patet ea dictio, & modo excursim, modo exitum significat. Sed & Alexandro Aristotelis Topica enarranti aliud significare uidetur. Eo enim differre Dialecticum à rhetore dicit, quod Diexodicas orationes non facit, sed cū interrogationibus, respōsionibusq;. Galenus libro tertio Epidimiarum memorare se solum uelle dicit ea quæ in alijs

Diexodu

locis declarata; non per diexodum doctrinam facere. Alio uero loco eiusdem expositionis doctrinam per diexodū factam, aduersus eam distinguit, qua in exponendis aliorum cōmentarijs utimur. Et in expositione libri Hippocratis de fracturis, doctrinā quæ fit per diexodū, ab ea diuidit quæ fit per capita: hanc quidem ad memoriam, illam ad claritatem dicens aptiorem. Varijs igitur existentibus uocis significatis, malui Græcā uocem relinquere, quàm latinam loco eius reddendo multiplicis significati amplitudinem restringere. Si quis tamē à me scire cupiat quid hoc loco Galenus per diexodum intellexerit, dicā, nihil aliud meo iudicio, quàm eam doctrinam, quæ non per capita tantū, sed explicatis cunctis late, & profuse fit. Dixit autem, ueluti conclusiones, ad ostendendū quod non essent uere conclusiones, sed similitudines quasdam earum in eo haberēt, quod paucissimis uerbis plurima cōcluderēt. Poterā hic finē fecisse proœmio, nisi fidem superius oppignerasssem, me
nonnul

nonnulla disputaturum, quæ uel sobrie,
 uel nullo modo attigeram. Liberum ta-
 men erit unicuique ad artem ipsam fe-
 stinanti, his prætermiſſis quæ sequun-
 tur, ad Galenum conuerti. Prima igi- *Prima di-*
 tur dubitatio est, an triplici illi nume- *bitatio.*
 ro omnes doctrinæ comprehendantur:
 cum uideamus multiplices in omnibus
 scientiis, multisque artibus libros, or- *Prima ar-*
 dine etiam quodam à præclarissimis ui- *gumētati*
 ris conscriptos, in quibus nulla harum
 doctrinarum est seruata. Et ut ex plus
 rimis aliqua attingamus, Priscianus
 Grammaticen, Cicero Rhetoricen,
 Martianus omnes artes, quas liberales
 uocant, Celsus Medicinam, alijs alias
 disciplinas nobis reliquere, atque cer-
 to cum ordine, in quorum tamen pro-
 cessu nullam harum Galeni doctrina-
 rum est reperire. Nullus etiam ordo
 melior uel fingi potest, quàm is, quem
 sapientissimus Deus in rerum fabrica
 demonstrauit. Quem si quispiam in scri-
 bendo secutus fuerit, eum certe nullus
 ordinate scripsisse negabit, & si nullo

Galenī ordine se submiserit, ut si scripturus quis de uniuerso, à supremo ordiatur cœlo, & seriatim descendēdo ad centrū usq; terræ pertingat. Si de homine, primum de corpore, atq; ijs quæ ei subserviunt membris, pulsibus quoq; artiarum & spiritibus, deinde de hepate et uenis ab eo ortis, uentriculoq; & intestinis, humoribus & concoctionibus, reliquisq; omnibus quæ ad hepar quoquomodo referri possunt, sicq; de cerebro, & testibus suam cuiq; familiam consociando. Ordo etiã quidam seruatur dū à facilioribus inchoantes, ad minus minusq; facilia seriatim discentem adducimus, nulla tamen trium doctrinarum in hoc processu dignoscitur. In Aphorismis quoq; ordo quidam uisitur, & multis in locis à Galeno ipso notatur: quod si quis proterue neget, posse tamē Aphoristicas sententias ordini cuidam inhærendo scribi concedat, qui nō sit aliquis trium à Galeno numeratorum. Definitiva rursus ab alijs duabus differre non uidetur: quoniam definitio uel per finem
 artis,

artis, uel per communia genera assignatur: si primū, iā erit resolutiua, quia à no-
tione finis initium capiet: si secundū, cō-
positiua. Sed & cum nihil uetet utrique
reliquarum doctrinarum ordini defini-
tionem generalem artis præponi modo
procedendi accommodatā, misceri utri-
uis aliarum posse definitiua uidetur. De
mum nulla est ratio, quæ nos cogat tri-
narium hūc numerum recipere, nullāq;
amplius doctrinam excogitare: et si qua
illa est, certe assignari debet. A subiecto
præterea scientiæ, in quo tota sciētia po-
testate quadam continetur, patet aditus
cum ordine ad omnia theoremata, à
quo si qua doctrina incipiat, ordinata
quidem erit, sed nō aliqua trium dici ua-
lebit. Sed & Aristoteles in principio li-
bri postremorum resolutiuorum, alias
doctrinas agnouisse uidetur, & Græci
eius interpretes demonstratiuam addūt
& diuisiuam: quam etiam Galenus ipse
alijs in locis & agnouisse, & plurimi fe-
cisse uideñ, sicuti in libro de partibus ar-
tis medicinalis, ubi totam artem tradere

secundum eam uidetur: & nono Therapeutices, ubi dicit quod per eam omnes artes cōstituunt: & secūdo libro de differentijs pulsuū, eius & cōpositiuæ meminit, alijs prætermittis: & in primo Artis curatiuæ ad Glauconē, errores medicorum ex eiusignorātia maiori ex parte dixit prouenire. Sed & Plato in Phædroeum hominem dei loco habet, qui artē bene calleat diuidendi. Hæc quidem aduersus trinarium hunc doctrinarum numerum afferri posse uidentur. Verum quod ad autoritates alias attinet, facilis responsio est ex ijs quæ circa literam notata sunt. Aristoteles enim & eius assæclæ, aliter doctrinæ nomen quàm Gale-nus accipientes, alias quoq; eius species facere minime mirandum est, quod ad diuisionem difficilis; quam diluere recte non possimus, nisi prius uideamus, an sit aliqua trinarij huius doctrinarum numeri approbanda uia. Vbi enim probauerimus, plures tribus ordinatas doctrinas esse non posse, necesse erit aut diuisiuam à numero doctrinarum auferre,

aut

*lutio du-
ationis.*

aut in aliquam trium referre. Sunt ergo nonnulli se huius nouæ expositionis inuentores facientes, qui ordines, sub quibus unaquæque scientia tradi potest, esse tantūmodo tres, ita probāt: aut scientia explicatur eo ordine quo inuenitur, & est resolutiua, aut è cōtrario, & est compositiua, aut definitur sciētia, et in docendo seruatur ordo partium definitionis, & est definitiua. Sed certe (quod eorū pace dictū sit) mera hæc uerba sunt tantū, at nihil probāt: oportebat enim addere, quod sub nullo alio ordine sciētia tradi potest: quod ita ambiguum est, sicuti id quod probare contendunt. Videmus ergo nos, si quo modo ternariū istū numerū asserere ualeamus. Doctrina ordinata, de qua hoc loco Galenus loquitur, est quæ exordio à certo initio sumpto, ad secundum, tertium & quartū seriatim procedit, donec uniuersa artis theoremata certo ordine permeauerint. Si enim ab aliquo intermedio inceperit, ordine certo perlustrare cuncta non ualebit, ad utrum enim extremum,

si se

Reprobat
tur rati
Leon.

si se conuerterit, perpetuum habere progressum uon ualebit. Sed ubi metam attingisse uidebitur, uel quædam dimittere, uel aliud initium sumere cogetur, & sic uel ab ordine cadet, uel partem artis intactam relinquet. Oportet ergo ut id à quo ordinata doctrina exorditur, rationem ueri initij habeat, quam habere nō potest, nisi omnia ad artem attinentia in se ui quadam concludat, terminiq; rationes habeat. Quæ duo cum in tribus tantum rebus inueniantur, relinquitur tantum tria esse à quibus inchoare ordinata doctrina possit; sicuti tria sunt, quibus quasi terminis, ac limitibus clauditur, principia uidelicet & finis, quæ extremi ueram rationem habent, ac definitio, quæ & ipsa terminus dicitur, quia totā scientiam, duo illa uidelicet extrema cū omnibus intermedijs, includit. Sed & utrunq; aliorum uniuersam quoq; scientiam uirtute quadam cōtinet, principia ueluti, uel communia, uel priora, finis tanquam necessitatem omnibus imponens. Quod si tria tantum sunt à quibus
 orsa ora

orfa ordinata doctrina, & uniuersa artis
 præcepta ex ordine ualet percurrere,
 nec inueniri quartum, etiam nec effingi
 imaginanti, ad hoc idoneum contingit,
 relinquitur tantū esse tres ordinatas do-
 ctrinas; & si aliæ reperiantur, quæ in has
 referri non possint, eas ordinatas dici nō
 debere, eo uidelicet modo, quo Galenus *Solutio 1*
 loquitur, licet fortasse latius sumpto or- *m.e. argu*
 dinati uocabulo, ordinem aliquem præ *mētation*
 se ferre uideantur. Ferè enim qui exant
 in omnibus artibus libri, ueris his Gale-
 ni ordinibus carentes inuenias, etsi quæ
 ex tribus præ se ferunt, definitiui potius
 quàm aliorū similitudinē gerūt. Nec si quis
 ordinē rerū sequat̃, is propterea ordina-
 tā doctrinā cudit; alius quidē ordo in re-
 bus, alius in doctrinis est attēdendus. Nō
 em̃ nos facimus res naturales, sed uel cir-
 ca eas speculamur, uel ipsas ad aliquē no-
 strum usum arte & ingenio accommo-
 damus: atque uaria sunt hominum inge-
 nia, diuersaque educatio, & eruditio, ita
 euenit ut alijs alia faciliora difficilioraue
 existant. Et propterea qui ex faciliori-
 bus

bus inchoat, nisi ex uno illorum trium ea
sint generum, à quibus exordiri ordinata
tam Galeni doctrinam demonstrauimus,
ordinatam doctrinam nequaquam con
stituit. Vix tamen faciliora aliqua repe
rias, à quibus ad totam artem ordinate
progredi possis, quæ in aliquod trium à
nobis dictorum initiorum non referan
tur: sicuti & subiectum artis, quodcunq;
nam illud statuatur, uel in finem recidet,
uel in principia, uel sub definitionem:
sub qua licet principia & finis compre
hendantur, non propterea à reliquis dua
bus definitiua doctrina non distingui
tur, sicuti si etiam illæ quandam præmi
serint artis definitionem, modo suum
quæq; ordinem seruet, propriam speciẽ
non amittent. Ex his omnia diluui posse
arbitramur, quæ aduersus ternarium
istum doctrinarum numerum affereban
tur, præter id quod diuisionem unam ex
ordinatis esse probat: quod tanti mo
menti est, ut qui nostra tempestate maxi
mi Galeni sectatores habiti sunt, ei ma
nus dare coacti sint. Quidam enim ab
solute

solute dicunt resolutiuam doctrinã esse diuisiuam, Galeni autoritate moti, qui nono Therapeutices loquens de diuisione, quæ à generalissimis incipiens ad penitus indiuisibilia attingit, ita ad literam ait: Hanc enim nos Plato docuit Methodum constitutionis cuiuslibet artis. Hoc uero priuilegium, scilicet constituendi omnes artes, cum Galenus in hoc proœmio, & in libro de constitutione artis medicinæ resolutiuæ tribuerit, colligi necessario putant, resolutiuam non esse aliud quàm diuisiuam. Alij dicunt ordinẽ diuisiuæ reduci ad resolutiuum: quia eodẽ ferè ordine omnes medicinæ partes per diuisiuam methodũ in lib. de partibus artis medicinæ inueniuntur, quo per resolutiuam: & Methodus diuisionis ibi uocatur resolutio, incipitq; à partibus fini propinquiioribus, & desinit in remotiores, quæ sunt primæ in ordine cõpositiuæ. Et cõsequenter dicunt, non differre librum de partibus à libro de constitutione, nisi quod in illo partes solum inueniuntur, in hoc & inueniuntur.

*Opinio
Leon.*

tur & docentur . Et quia idem ferè ordo
 in utroq; seruat, ideo Galenus tres tan-
 tum & non quatuor ordines numerauit,
 diuifium cum refolutiuo computans,
 uel ad eum reducēs . Et in hoc ifte fecū-
 dus laudat priores , qui doctrinam reso-
 lutiuam eandem cum diuifua putarūt,
 probro tantū eis dans, quod modos do-
 cōtrinales putauerint doctrinas. Sed equi-
 dem qui fic dicunt, mihi uidentur eundē
 lapidem cum primis uoluere, ut qui fem-
 per in tota fua difputatione diuifionem
 cum dialecticis Methodis computarūt,
 feu modis , ut dicunt, doctrinalibus, &
 nunc demum eam inter Galeni doctri-
 nas connumerent , & effe eandem cum
 refolutiua putent . Sed cur nō fit eadem
 pariter cū definitiua, cum eidem æque,
 imò forte magis fubferuiat. Videbimus
 enim Galenum pofita definitione parti-
 culas eius ftatim confcindere , partesq;
 medicinæ in hoc libro non aliter quàm
 per diuifionē uenari , cū in libro de artis
 medicinalis cōftitutiōe, multa p refolu-
 tionē abfq; diuifione rimetur. Sed & hęc
 defini-

*Contra
 Leon.*

*Prima
 ratio.*

*Secunda
 ratio.*

definitiuã dico, posse diuisiuam appellari superius approbauit. Sinamus ergo diuisionem unã cum reliquis Dialecticis methodis doctrinis nostris ancillari, reddamusq; potius rationem, cur inter dominas eã collocare dedignamur. Diuidere non possumus nisi adsit quod diuidamus. Illud autem quo diuiso, quodamq; ordine subdiuiso, cuncta ad artẽ spectãtia certo ordine explicari possunt. Vnũ illorum trium necessario est, quæ superius inuestigauimus, uel potius à Galeno inuestigata, in memoriam reuocauimus, principia scilicet, finis notio, uel cõmunis definitio: à quo uno orsus si ordine quodam, cum adminiculo etiã diuisionis, cunctas artis partes perlustraueris, non diuisiuam doctrinam, sed unã ex tribus à Galeno numeratis cum seruitio diuisionis efficiet. Ancilla igitur doctrinarum est diuisio, non doctrina. Ne propria tamẽ laude diuisiuam hanc fraudare uideamur, dicimus eam ex hoc maxime laudandam, quod ad spectatiuas actiuasq; scientias, & factiuas artes plu-

rimum cōducit, in omnibusq; humanis
 rebus est utilissima, hoc proprium ha-
 bens, quod sicuti est ad discendum faci-
 lis, ita est, ut inquit Plato, ad usum diffi-
 cillima: ut mirum non sit, si eum loco dei
 habiturum se dixit, qui ea optime uti no-
 rit. Merito ergo multis in locis eam lau-
 dauit Galenus, & Methodum esse dixit
 per quam omnes artes constituerentur,
 tanquam scilicet per idoneū instrumen-
 tum, quo resolutiua cōmode utitur. Li-
 ber uero de partibus, quantum definit à
 libro de constitutione, legenti utrunque
 facile patere potest. Scopos enim & pro-
 positum illius est inter diuersas medici-
 næ diuisiones cognoscere, quæ sit utilior,
 huius artem medicinalem construere,
 modo quo aliæ artes in libro de omniū
 artium constitutione sunt constructæ.
 Nec si diuisiua Methodus illic resolutio
 uocatur, propter hoc sequitur, ut sit do-
 ctrina resolutiua, cum & definitiuam su-
 perius Galenus concesserit uocari reso-
 lutionem, & in libro De constitutione,
 dissolutionem domus in partes, eodem
 reso

sponsum
 rationē
 rimā op-
 ositionis.

rationē
 con.

aut. alte-
 us ratiois
 et à L.

resolutionis nomine appellauerit, & un-
 decimo Therapeutices inuestigationē
 curationis febrīū putridarum eodem re-
 solutiōis nomine dignatus est. Cū ergo
 late, ut supra monstrauius, resolutio-
 nis nomen pateat, aliudq; sit resolutio,
 aliud doctrina resolutiua, qd' & ipsi non
 diffitentur, si is qui diuidit unam in mul-
 ta resoluit, non propterea doctrinam eū
 resolutiuam facere concedimus, nisi alia
 quoq; concurrant, quæ ad doctrinā Ga-
 leni resolutiuam diximus esse necessa-
 ria. Tres ergo esse tantummodo doctri- *Secunda*
 narum ordinatarum maneries ex dictis, *bitatio.*
 ni fallor, manifeste concluditur. An ue-
 ro eas quas diximus, Galenus intellexe-
 rit, ambigere adhuc quisquam posset,
 præsertim cum præceptores, maio-
 resque nostri aliter eius dicta accepe-
 rint, recentissimique nonnulli ex Hi-
 spania, ut audio, nouam Galeni circa
 has doctrinas sententiam portauerint.
 Quæ Patauī per eos primo, demum in
 Ferrariensi & Papiensi gymnasio per
 alios est diuulgata. De qua diuicquid

*inno no =
de tribus
strimis.*

cognoscere potui, breuiter explicabo. Doctrinam resolutiuam, uti superius diximus, esse putant diuisionem, compositionem, eorum quæ per diuisionem inuenta sunt. Et hanc duplicem esse rentur, prædicatæ scilicet cum subiecto, & unius enunciationis cū alia. Definitiuam, quamcūq; definitionem, quæ rem ipsam declarat. Definitionem enim quid nominis dicunt esse finis notionem. Ad huius etiã nouæ expositionis assertionem, Galeni testimonium afferunt primo Therapeuticæ contra Theffalum hoc pacto loquentem: Dic in primis quid sit morbus, quid accidēs quid dolor: & diuide definiendo unum quodq; horum trium, ut scias quid horū iunctum cum alio unum constituat. Ecce ergo inquirunt, quomodo primo habetur notio finis, id est definitio quid nominis, postea diuisio, mox definitio, demum compositio. Vide quàm pulchre ex Galeno suam deliniant Chimæram, ex uarijs rebus fabulose confictã. Nam ut à capite incipiam, ubi nam didicerūt, quod

*intra no =
n opinio
n.*

quod notio finis sit definitio quid nominis: Nullus enim Dialecticus, uel Philosophus, siue antiquus, siue recēs, hoc loquendi modo usus est, ut definitionem quid nominis uocatam, notionem finis nuncupauerit. Galenū tamen uidebant ubiq; eos insectantem, qui communem loquendi modum nō sequuntur. Satius profecto erat ab ipso Galeno discere, quidnam esset per notionem finis intelligendū, quàm sibi adeò pueriliter hæc omnia confingere: cum præter hunc locū bis in his quæ ad manus nostras peruenērūt libris, notionis finis mētionē habuerit, in libro scilicet de Artis medicinalis constitutione, & in eo cui titulus, An salubre ad artem medicinalem, uel exercitatoriam pertineat: in utroq; quorum clare demonstratur uoluisse, finem, ex cuius cognitione artes constituuntur, esse uerum artis finem, nō autem nominis definitionē. In hoc enim dicit finem esse regulam, & iudicium omnium quæ in arte pertractantur, per eamque artes distingui, ac separari: in illo sanitatem

ipsam, quã facere uel seruare uolumus esse finem, cuius notio principiũ est medicinalis artis constituendæ, quæ priuilegia, si quis nomini cuipiã attribuerit, ab omnibus merito erit deridendus.

undus. Quod etiam doctrinam resolutiuam nõ recte senserint esse diuisionem, satis me superius probasse puto. At quod de cõpositione intelligunt, certe adeò puerile est, ut illud me prosequi pudeat: præter enim id quod confundit inuicem, & commiscet tres Galeni doctrinas, in omnibus quoq; libris doctrinam ordinatam esse cogit, cũ nullus liber sit in quo compositio utraq; non reperiatur, simplicium uidelicet uocum, & orationũ: & si præcessisse diuisionem uolunt, paucos etiam inuenient libros, in quibus aliquando diuisiones non fiant, & post eas compositiones. Sed si non alias duas uel unicam definitiuam poterant ex hoc libro intelligere, quam tamen modo suo intellectam, non uideo quomodo magis in hoc libro inuenire, quàm in alijs possint: cũ pauca in eo sint, definitionẽ
diuisionẽ

diuisionum, compositionumq; (si modo suo hæc intelliguntur) comparatione. Ex Galeno quoq; quæ adducunt uerba qualiacunq; sint (corrupta enim esse statim monstrabo) perperam intellexerunt, quando nihil illis commune cum nostris tribus doctrinis inuenitur. Redarguit enim ibi per longum processum Thessalus, qui de morbis tractaturus, & earum species enumeraturus, differentias tantummodo assignauit morborum, alios esse solutos, alios astrictos dicens, in uerbis que ab eis recitatis docere Galenus Thessalum uidetur, quoniam modo recte procedendum erat, morborum species inuestiganti, sic scribens ad uerbum: Oportuit enim & hic primo dicere, quid morbus, quid accidens, quid passio, postea determinare, ubi idem est singulum dictorum, & ubi non idem: quibus hoc modo peractis, iam tentare diuidere ipsa in proprias differentias, iuxta Methodum, quam nos Philosophi docuere. In quibus Galeni uerbis nulla de tribus doctrinis

mentio, ut ad eum locum minime perti-
nētibus. Sed quòniā disceptatio erat,
quomodo tria illa, morbus uidelicet, ac-
cidēs, & passio, inuicem conuenirēt, dif-
ferrētq; , ideo primum uidendum fuisse
ait, quid singulum illorum esset. Non
enim, ut ipse alibi dixit, differentiā inter
aliqua statuere recte possumus, nisi qd
sit unumquodq; eorum, seorsum cogno-
uerimus. Deinde uidendum erat in quib-
us conuenirent, in quibusq; differrent.
De modo iuxta diuisionis methodum
ab antiquis traditam, tentandum erat ea
diuidere per proprias differentias. Ten-
tare aut dixit, quoniā, ut diximus, facile
discit̃ ars diuidēdi, sed difficillime perfe-
cte ad opus refertur. Et hæc quidem sa-
tis sint aduersus hanc nouam opinionē.

pi. T. Fuerunt & alij Patauij eo tempore, quo
nos Ferrariæ hunc librum profitentes,
qui nullo fundo innixi, nouā, ut ipsi ui-
deri uolebant, struxere expositionē, per
doctrinam resolutiuam partem medici-
næ Theoricen, per compositiuam Pra-
cticen intelligentes; qui certe parum ad
Galea

Galeni lucernam se uigilasse demōstrāt. Cuius si uel primas euoluissent paginas, facile cognouissent, totā apud eum medicinam factiuam esse, nec inter tot ab eo in libro de partibus medicinæ, secundum aliorum etiam sententiam, positas medicinæ diuisiones, huius fieri mentionem, quæ in Theoricen & Practicen secatur. Quam tamen si Galeni omnino esse contendebant, poterāt nihilominus cognoscere utranq; partem sub resolutiuo ordine in libro de constitutione ab eo fuisse conscriptam: cum principio ex notione finis sumpto, tã ea quæ ad Theoricen spectare à neotericis dicuntur, quàm ea quæ ad Practicen, ibi fuerint inuestigata. Adhuc fortasse aliquis ambiget, percunctabiturq; , unde nam nos in hanc sententiam uenerimus, ut longissima præscriptione, quasi iam tutas opiniones tam facile de antiqua possessione turbaremus. Aperiam ingenue rem. Mouit me primo uir ille, quisquis ipse fuerit, qui commentarium in librum de sectis scripsit, doctrinam resolutiuam in

*Tertia du
bitatio.*

eo libro agnoscens, ubi nulla demōstratio. Confirmavit Galenus in libro De constitutione medicinae, absque demonstratione resolutiuo ordine Medicinam conscribens. Resolutiua cognita, facile fuit compositiuam pariter, ut eadem quidem uia, solis transpositis terminis procedentem agnouisse, definitiuam ex hoc libro promptum fuit intelligere. Confirmavit me in sententia Leonicensis nostra ætate in expugnanda barbarie dux atrocissimus, bonusq; ille Arabs Galeni expositor antiquus: quem quoniam nonnulli magni hac tempestate, in eadem alea cum reliquis ponunt, ideo necesse est mihi monstrare, quod eiusdē nobiscū sententiæ fuerit. Quod certe nō erit difficile ex dictis eius barbaris sensum eliciēti. Prima quidem sua commentatione conformiter ijs, quæ ex Galeno diximus, declarauit quæ esset ordinata doctrina, & quæ carens ordine: per hanc nō habere nos dicens id quod quærimus, id est perfectā & completam artem, quia scilicet nō inde

de inchoat, unde oportet, nec ad finem usq̄ pertingit. Sequēti deinde commentatione, primam, hoc est resolutiuam doctrinam probe declarauit: prius tamen per exemplum quiddam ostendit, non doctrinam resolutiuam, de qua Galenus loquitur, sed resolutionem, à qua nomen resolutiuæ sortita est: accusans nonnullos, qui non congruenti doctrina Galeni exemplo resolutionem declarauerunt, per corporis compositi in partes componentes resolutionem, eam declarare uolentes. Et merito quidem eos taxat: in Galeni enim resolutione non totum aliquid compositum in partes, sed finis ipse, qui unus est, in plura ad eum requisita resoluitur: quæ resolutio cū resolutione conclusionis in sua principia magnam gerit similitudinem. Conclusio enim præpositionum respectu, rationem finis habet: & sicut in hac conclusionis resolutione non statuitur, donec ad prima principia uentum sit, quæ in alia priora resolui non possunt, ita & in hac Galeni doctrina cessant.

cessandum non est, donec prima artis theoremata inuenta sint. Et hanc quidē conclusionis resolutionem Geometris ait esse non ignotam, alijsq; sciētiarum magistris, Aristotelisq; in libris, quos hanc præsertim ob causam resolutorios appellauit, non de doctrina Galeni loquens (ut aliqui putant) sed de conclusionis resolutione, à qua illa, ut diximus, originē sumpsisse uidetur. Exponit autem uerba quædam, quæ Galeni putabat, doctrinam hanc aperientia, quæ ab aliquo, primo apposita expositionis loco fuerant, deinde (ut sæpe accidit) textui inserta: quorum sententia est, statuumendum esse in mēte finem scientiæ, quā docere intēdis, uel inuenire. Quem quidem finem non infulse expositor Arabs uocauit, quæ situm, est enim illud quod quærimus, & cuius gratia laborem uel inueniendi, uel docendi artem assumimus. Deinde illo scilicet fine in mente seruato, uestiganda ea sunt, sine quorum notitia perfectē haberi ea ars nō potest, quæ ad illum finem conducit: nec à tali uestiganda

uestigatione desistendū, donec ad principia uentū sit. Quem procedēdi ordinē, in commentationis calce adeò in medicina declarat, ut uel ex hoc ipso optime calluisse uideri possit, quæ nam esset illa doctrina, quam Galenus resolutiuā uocauit: cū nulla ibi demonstrationis mentio habeatur, sed resolutio tantū usq; ad principia artis fiat. Nec quæ de demonstrationibus in sequenti commentatione dicuntur, si litera, ut in antiquis exemplaribus, & in ijs etiā quæ primo æneis formis excusa sunt, iaceat, aduersus nostram opinionem tendit, imò, si bene attendatur, eam potius confirmat. Non enim dicit demonstrationes esse has doctrinas, sed quod demōstrationes in eis fiunt. Quod certe non dixisset, si has doctrinas esse demonstrationes, sicuti illi impingit, putasset. Quis enim diceret in demōstratiōe fieri demōstrationē? Et id quoq; qd̄ subdit, ueritate nō caret, si recte intelligat̄. Nihil em̄ aliud in fine tertiæ cōmētationis uoluit, q̄ demōstrationem quamobrē cōpositiuæ, ut res sit,
resolu.

resolutiuæ esse magis accommodatam. Licet enim nihil uetet nos in utraque doctrina, uerâque demonstratione uti, doctrinæ tamen compositiuæ à prioribus ad posteriora procedenti, ea demonstratio conformior est, quæ eundem procedendi modum seruat, sicuti resolutiuæ, quæ contraria graditur, id est à posterioribus in re ad priora, demonstratio, ut res sit, quæ eodẽ & ipsa calle progreditur. Sed sexta quoque commentatione apertissime ostendit, se eo præcise modo intellexisse doctrinam compositiuam, quo nos eam declarauimus: quod certe esse non poterat, nisi resolutiuam eodem pariter, ut nos, modo intellexisset, quoniam ut ipsemet tertia fatetur commentatione, compositiuæ semita resolutiuæ contraria est, & per eam intelligitur. Commentatione quoque sua octaua, agnouisse se ostendit librum, in quo per doctrinam resolutiuam medicinam tradidisse Galenus fatetur, quem librum ipse bonus Arabs de doctrina artis medicinæ nuncupauit.

uit. Hæc sunt quibus ego motus, puto ueram Galeni sententiam Arabi expositori fuisse exploratam. Quamuis uero dixerit, ideo nobis Galeni trinarium numerum doctrinarum proposuisse, ut ad Dialecticam animaret, nō propter hoc sequitur, putasse eum in his doctrinis includi duplicem demonstrationem; nā sicut demonstrare absque Dialectica ne scimus, ita nec recte resolvere uel componere. Quod non ideo dicimus, ut eius in hac parte sententiam approbemus, sed ne propterea credatur, ut multi credidere, has doctrinas demonstrationes putasse. Dubitare rursus contigit, quem nam nobilitatis ordinem tres istæ doctrinæ sibi inuicem collatæ obtineant. Galenus resolutiuam definitiuæ dignitate & Methodo, ut uidimus, præponit, sed qua ratione, & quomodo, non expressit. Nos autem dicimus resolutiuam digniorem, tum quia à notione finis, causæ uidelicet diuinæ & nobilissimæ exordium capit, tum quia non solum docet, sed inuenit, & consti-

*Dubitatio
quarta.*

uit.

tuit. De hac enim doctrina loquens Galenus ait, ex qua omnes artes secundum Methodum consistunt, uel, ut alij legunt, constituuntur. Non enim quod in expositione illius literæ tetigimus, in hoc loco illis accedimus, qui iuxta grammaticales leges relatiuum semper id quod propinquius est, referre putantes, non doctrinam, sed finis notionem esse dicunt, ex qua omnes artes constitui Galenus asseruerit. Et multum differre putant, siue hoc, siue illo modo intelligamus. Sed credimus ex fide Græcorum exemplarium apponendam, ut nos uertimus, in fine illam uocem Doctrina: quæ etiamsi non apponatur, relatiuum Qua referre doctrinam arbitramur, legi, ut ipsi uocant, illi minime obsequentes, ut quam uideamus à probatissimis linguæ latinæ autoribus, imò ab ipsismet eam promulgantibus neglectam. Celsus enim, ne à nostris scholis discedamus, ubi curationem carbunculi docet, ita scribit ad literam: Sequitur sub medicamentis, crusta undique à uiua carne diducta, quæ trahit secum quicquid,

Contra L.

Celsus.

quicquid corruptum erat. Nemo autem ambiget non carnem, per relatiuū, quæ, referri, sed crustam, sed longinuiorem, non propinquiorem dictionem. Siquidem non caro uiua, sed crusta ipsa est, quam trahere secum quicquid corruptum est, uoluit Celsus: alioqui non toleretur corruptio, sed potius in partem sanam procūberet. Sed nōne ipsemet Galeni prima de hac doctrina uerba hoc modo uertentes, prima quidem ex notatione finis, quæ per resolutionem fit, relatiuum quæ, nō notionem finis, sed doctrinam referre, fateri coguntur? Alioqui si id quod est propinquius, id est notionem finis referret, non à finis notatione, sed à resolutione, hæc doctrina inchoaret, & notionem finis resolutio præcederet, quod & Galenus, & ipsimet negāt. Quàm uero nihil intersit, sed in idē

Idem esse quicquid per relatiuum refertur.

recidat dicere, quod per notionem finis omnes artes constituuntur, uel per doctrinam resolutiuam, hinc disci potest: quoniam notio ipsa finis per se absque resolutione artem ipsam construere ullo pacto non ualet. Qui ergo dicit, per no-

tionem finis omnes artes constitui, dicat is quoque necesse est, per resolutiuam doctrinam hoc fieri: quod & ipsimet negantes, ueritatis uicincti, in suo commentario non diffidentur, praesertim eo loco, ubi artes tam factiuas quam spectatiuas per ordinem resolutorium inueniri asserunt: doceri uero per eum tantummodo factiuas, atque eo etiam ubi per modum resolutionis à fine noto illa sumi dicunt, quæ faciunt ad artis constitutionem. Sed nec aliter Galenus in libro De constitutione artis medicinalis, ex finis notionem medicinam constituit, & alias artes constitui dicit, quam per hanc doctrinam: & in libro cui titulus, An salubre ad artem medicinalem, uel ad exercitatoriã pertineat, postquam dixit, hinc, id est à fine noto cuiuscumque artis constitutio sumpsit initium, quibusdam interiectis, subdit: Sed quæ omnes artes inuenit, hinc sumpsit initium. Clarum autem est, quod per illam quæ omnes artes inuenit, non potest intelligere, nisi doctrinam resolutiuam, cum per aduerbium, hinc, intelligat finem notum, per relatiuum intelli-

gi

gi finis notio nō potest, quoniam seque-
retur, quod finis notio à fine noto sum-
psisset initium; nec alia res occurrit, à fi-
ne noto incipiens, per quam ex Galeni
sententia possimus dicere artes omnes
constitui, nisi hæc doctrina resolutiua.
Demus ergo ei & hanc dignitatem; exi-
gua enim illam dignitate illustrant, qui
ei ex hoc nobilitatem tribuunt, quod in-
de incipit, unde omnes artes habent con-
stitutionē, cum ab eodem loco, antea-
bulones & reges; lixæq; & imperator
plerunq; recedant. Sed de hoc iā nimis
multa, satis enim ostendimus resolutiua
digniore esse quàm definitiuam. Cui
etiam Methodo, eo præferēda est, quod
certe uia & ordini melius inhæret. Me-
dia quæ ad artem consequendam sunt
opportuna, unum post aliud certa qua-
dam serie, & una quasi catena peruesti-
gans; in definitiua tam certus, tanquam
necessarius, & stabilis ordo non reperi-
tur. Imò neq; ipsum initium, id est ipsa
definitio stata & firma est: uarias etenim
definitiones huic doctrinæ inservire ni-
hil uetat, modo artis partes uniuersales

*Contra eum
dē Leon.*

comprehendant, posset enim quispiam
 & per hanc definitionem medicinā tra-
 dere: Medicina est ars, quæ uictu, medi-
 camentis, manu, sanitatem in humano
 corpore, uel reficit, uel cōseruat, uel per
 aliam quamuis omnes artis partes com-
 prehendentem. Nam & eam qua hic uti-
 tur Galenus, alijs in locis ipsemet (ut in-
 ferius patebit) non probauit, nec apud
 eum absurdum est eandem rem per plu-
 res declarari definitiones, quæ etiā sub-
 stantiales dici possint. Liquere ergo iam
 arbitror, quod resolutiua definitiuam di-
 gnitate uincat & Methodo. Illud dein-
 de superest, ut examinem an eadem re-
 solutiua superet cōpositiuam: quod cer-
 te tanto erit difficilius, quanto minus à
 Galeno, uel alio, quod sciam, uestigatū.
 Ego aliquando totam hanc disputatio-
 nem breuibus sic absoluebam, resoluti-
 uam dicens præstare in inueniundo, cō-
 positiuam in docendo, definitiuam in
 memorando: sed nunc maturius consi-
 deranti, uidetur per hæc dicta quæsitio
 nō plene satisfieri, cum adhuc in dubio
 sit, quænam absolute præstātor. In quo
 dubio

*An resoluti
 a excellat
 cōpositiuā.*

dubio mihi tenendum uidetur, quod resolutiua sicut definitiuam, ita & compositiuam superet: rationes enim quæ à fine, ab inuentione, constitutioneque artiũ contra definitiuam sumebantur, aduersus utrãque æquo Marte contendunt. Neque illis consentimus, qui dicunt, quicquid hæc inuenit, ad hunc finem inuenire, ut compositiua id digerat, & copiosius edisserat, & propterea compositiuam esse nobiliorem: sicut finis nobilior est, quam ea quæ sunt ad finem. Sed dicimus resolutiuam proprio artis fine esse contentam, posseque non solum inuenire, & per capita artem docere, sed copiosissime eam digerere & enucleare, tantumque absimus ut compositiuam meliorem dicamus resolutiuam, ut potius affirmemus, quicquid boni compositiua habet, id totum à resolutiua consequi: tolle enim resolutiuam, nihil habebis quod componas. Adde quod (ut dixit Philoponus in libro Priorũ, qui resolvere nouit, nouit etiam componere, non è contrario. Sed et Ammonius idem quoque sensit cum Philopono, apertissime etiã attestans, quod

*Contra
Leon.*

arte, dignitate, copia, & perfectione, resolutiua cōpositiuam præcedit. Et licet de Methodis, non de Galeni doctrinis loquantur, par tamen in utrisq; ratio, cū negari non possit, à Methodis quibus utuntur, doctrinas ipsas & nomen & essentiam, atq; ut sequens est, dignitatem accipere. Quod quidem & euidentiā rei ipsius ostendit, quando & ante Galenū nonnulli, & post eum plurimī medicinā nobis per compositiuam tradere conati sunt, nullus per resolutiuam. Præferenda ergo absq; dubio reliquis resolutiua, & primas tenere dicenda: quam secundo loco sequitur compositiua, Methodo quidē, id est uia cū ordine, definitiuā præcedens, quoniā eodem calle regrediendo procedit, quo gradiendo accesserat resolutiua: dignitate etiā, quoniam à simplicioribus prioribusq; & dignissimæ demōstrationi, ei uidelicet quæ per causas pbat, maxime ut supra diximus, accommodatis, capit exordium. Et spectatiuæ sciētiae cæterarum nobilissimæ, maiori ex parte per eam nobis sunt traditæ, ad idq; tandem præstantiæ accedit,
ut nisi

ut nisi inuentionis beneficiū obstaret, uix
 resolutiuæ locū cederet. Hæc ergo est
 nostra de nobilitate trium doctrinarum
 sententia: cui satis etiã consentire Gale-
 nus uideť, eodē præcise ordine, quo nos
 unam post aliã disponens. Quod si com-
 parationes alias seorsum non fecit, reso-
 lutiuam uidelicet cõpositiuã in honore
 præferens, sicut definitiuã, non exinde
 capere argumentum licet, ut nõnulli in-
 nuunt, quod cõpositiua dignior sit reso-
 lutiuã. Pari em̄ argumẽto probaremus, *Contra*
 compositiuam dignitate definitiuã non *Leon.*
 præcedere, quoniam nec has compara-
 uit, ut cuius propositum non esset digni-
 tatem cuiusque harum inuestigare, sed
 definitiuam non usquequaque asper-
 nandam ostendere, tametsi à resolutiua
 dignitate & Methodo uinceretur: tan-
 toq; fuit harum duarum inuicem magis
 necessaria comparatio, quanto per unã
 iam medicinam absoluerat, & per aliam
 mox erat absoluturus. Et de hac quidẽ
 dubitatione tot sint dicta. Alia deinde in *Dubitat*
 surgere potest dubitatio, an quælibet *quinta.*
 ars, quælibetq; scientia, tam spectatiua,

quàm practica, triplici hoc doctrinarũ genere apte doceri possit. In qua dubitatione, quantum ad compositiuam attinet, satis est facilis responsio, cum uideamus omnes ferè artium & scientiarum libros, in quibus ordo aliquis agnoscitur, per eam esse conscriptos. Quantum etiã ad definitiuam, licet non multum ea scriptores usi sint, negari tamen non potest quin satis cõmoda sit ad omnes scientias scribendas. Nõ est enim difficile inuenta perfectẽ scientia definitionem pariter inuenire, omnes eius partes ambiẽtem, quibus diuisis, subdiuisisq; tota scientia percurratur. Resolutiua tantũ superest, de qua difficile est iudicare, an omnibus sciẽtijs, præsertim speculatiuis possit ac cõmodari. Nam de factiuis, ad medicinae exemplũ, alias omnes haud difficile est sine supposito & inuenire, & docere. Idem quoq; de actiuis, quas practicas uocant, existimandũ: habito enim fine, moralis, seu eius quæ generis nomen retinet, quam Ethicen, seu eius quæ familiam regere docet, quam Oeconomice seu eius quæ Remp. quàm Politicẽ Græci

ci uocant, inuestigari ea per ordinē pos-
 sunt, quæ ad hunc consequendū sunt ne-
 cessaria. Solæ supersunt speculatiuæ, in
 quibus difficile est uidere quo pacto per
 resolutionē, uel inueniri possint, uel do-
 ceri. Sunt quidam inueniri speculatiuas
 per resolutionem dicentes, sed non per
 eam, sed per cōpositiuam posse doceri.
 Quibus ego minime assentiendum du-
 co: qui em̄ inuenit, quodāmodo seipsum
 docet. Nihil aut̄ uetat quominus eo quo
 semet docuit ordine, alium docere ua-
 leat. Sed nōne qui inuenit, ordinē quē
 in inueniendo sequitur, scriptis manda-
 re potest? Quæ scripta cū ad aliorum ma-
 nus deuenerint, qui non omnino obtusi
 ingenij sint, easdem res, atq; eodem ordi-
 ne edocebunt, quo à primo fuerunt in-
 uentæ. Nō ergo ambigendum mihi uis-
 detur, omnem scientiam quæ inueniri
 aliquo ordine potest, eodē seruato ordi-
 ne, tanto facilius posse doceri, quanto
 facilius est inuenta docere, quàm non in-
 uenta inuenire. Tota uero huius quæsi-
 dubietas in hoc cōsistere uidetur, an spe-
 culatiuæ scientiæ possint per resolutionē

Opinio

Contra

doctrinā inueniri. Quod quidem sensisse Galenus uidetur in libro De constitutione artis medicinalis, eadem Methodo uniuersas artes constitui affirmans, statimq; diuisionem artium subiiciens in in speculatiuas, & operatiuas. Sed docuit ille quidem modum quo factiuæ inuenirentur, nō quo speculatiuæ: nisi forte in alio libro, qui à nobis diu quæsitus, hæcenus inueniri nō potuit, cui titulus De constitutione omnium artium. Coniectari tamen possumus cōsimilem esse in utrisq; Methodum, differentiamq; in hoc consistere, quod sicuti in actiuis, factiuisq; finis in operatione aliqua consistit, ita in speculatiuis in sola ueritatis agnitione: & quæadmodū in illis omnia perquirenda sunt, quæ ad operationē recte exequendā sunt necessaria, ita in his quæcunq; ad ueritatē circa id quod quærimus indagandam. Si quis ergo, exempli gratia, naturalium rerum scientiam cōstituere optauerit, quia uidelicet cogitauerit, nonnulla esse in rebus, quæ sint materiæ penitus immerfa, considerare in primis debet, cuiusnā generis sit scientia,

modus investigandi etiam naturalem.

tia, quam inquiri: quam cum spectatiui generis esse cognouerit, simul etiam intelliget, se ueritatem circa naturales res oportere inuestigare. Contemplari ergo incipiet rerum naturalium differentias, statimq; illi occurrent res compositæ, ceu sub obtutum ipsum sensumq; cadentes. Quarum uarietatem admiratus, eas in certa genera referre conabit, singulaq; genera seorsum specularib; quod cum fecerit, uidebit in omnibus quædã communia, quorum etiam sibi notitiam necessariam cognoscet, ut sine quibus priora non adhuc perfecte sint cognita. Inter communia rursus ordinem quendam cognoscens, ab inuestigatione eorum non cessabit, donec ad causas, principia, & prima usq; elementa uentū sit. Quod ubi fuerit affecutus, se iã cōsecutum propositū finē, id est rerū naturalium speculationem cognoscet. Quā si literis eo etiam ordine, quo processit, demandauerit, quisquis cōmentarium huiusce modi didicerit, eandē quam ille, naturalium scientiā nanciscetur. Ad id exempli existimo cæteras speculatiuas scientias

tias & inueniri, & doceri posse, ita tamē ne putemus uniuersa theoremata ab ipsis primis inuentoribus esse cōperta. Sed illud potius tenendū, esse lōge plura, quæ nondum uestigari potuerunt, & ea quæ humano ingenio sunt adinuentat: ut adhuc uerum sit illud Aristotelicum, maximam eorum quæ scimus partē, minimā esse eorū quæ ignoramus. Quare cum adhuc in omnibus sciētīs plurima supersint inuestiganda, hoc unū longo tempore peccauerunt maiores nostri, quod inuentis stantes, oraculiq; loco habentes, quæcunq; à senioribus scripta erant, nihil artibus adiecerunt: quod possissimū in medicina, magna cum iactura hætenus peccatum est: sed de hoc aliās.

itatio Nūc aliā dubitationē absoluamus. Quæ rere enim adhuc circa proœmiū contingit, quare Galenus duplici doctrinæ ordine, resolutiuo scilicet, & definitiuo, medicinā nobis reliquerit, compositiuū prætermiserit. Ab hac dubitatione illi facile absoluunt qui dicūt in libris à Galeno compositis, in fineq; artis enumeratis, si eo ordine legātur quo ab eo disponuntur,

nuntur, traditam medicinam esse per doctrinam compositiuā, ad quod probandum tali utuntur argumento: Ille ordo non est resolutiuus, nec definitiuus, est ergo compositiuus. Nos autem licet nō negemus in illis ordine, quo recēsentur, lectis agnosci quandam compositiuæ similitudinem, non ea tamen mente à Galeno conscriptos credimus, uel recitatos, ut medicinā nobis traderet per doctrinam compositiuam, nec eodem esse ordine scriptos quo recitantur, alioqui neq; statum ipsemet, ac firmum ordinē in eis agnoscere uideretur, cum dicat librū de Potentijs naturalibus posse absq; discrimine post librum de Elementis, uel post librū de Tēperaturis legi, atq; post illum libros, in quibus de operationibus agitur, simulq; eos, in quibus de dissectiōnibus. Quos tamen iuxta resolutiuum ordinem, in libro De constitutione obseruatum, oporteret in compositiua esse ultimos, sicut in illo sunt primi. Sed & fasciculus ille cōmentariolorum nullo ordine aut inuicem, aut cum alijs conuictorum, cōnumerationem potius quàm ordinem

*Ratio
ma con
Leon.*

*Ratio
da.*

ordinē à Galeno custoditā ostendit. Fasciculus ille dico, in quo libelli De præincipientibus causis, medicinali experientia, attenuante uictu, uenarum sectione, tumoribus præter naturam, multitudine, simul cum quibusdam alijs, cognitu, ut ipse dicit, utilibus continentur. Quos in certum ordinem cum alijs non digessit, ut cuius propositum esset, non cōpositiuam doctrinā facere, uel ostendere (nulla enim ad hoc eum cogebat necessitas) sed potius libros absq; ordine, ut præstabatur occasio, cōscriptos, enumerare, in quibus fusius & locupletius ea inueniri possent, quæ hic breuiter & concisim erant constricta: adeò ut frustra laborasse illi uideantur, qui per duplicem compositorum pharmacorū maneriem, tollere contradictionem credūt quæ circa libros de compositione pharmacorum ordinādos inter Galenū hic, & ipsummet in libro Therapeutices esse putāt, cum hic libros De compositione pharmacorum, Artī curatiuæ præponat, in ipsa uero curatiua arte postponat. Tollere autem hanc contradictionē

putant

putant dicentes, rationem componendi pharmaca esse duplicem, quandam immutabilem, ut Theriaca, & hanc antecedere: aliam mutabilem, quæ pro arbitrio quotidie à medicis fit, & hanc esse posteriorem. Sed nonne uident quod ad eandem artis partem spectat, omnium medicamentorum compositionem docere, siue illa immutabilis, siue pro arbitrio uariari possit, medicosq; quicumq; de compositis pharmacis scripsere, simul atque eodem commentario, de utroq; genere pertractasse? Plura hic adderem, nisi uererer me frustra laborasse, pariterq; posse conuinci, qua certe culpa non uacuum esse me cognosco. Ignosci tamen mihi à lectoribus spero, cum eos bis antea monuerim, ut si ad utiliora contendunt, in hæc ne diuertant.

*Basileæ, in ædibus Andree Cratandri, Mens
se Iulio, Anno M. D. XXIX.*

